

BUITEN

14^E JAARGANG N^O. 8.

ZATERDAG 21 FEBRUARI 1920.

ONZE WINDMOLEN-TYPEN.
GESLOTEN STANDAARD-MOLEN MET STELLING BIJ WEESP.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

KINDEREN DER ZEE (8), NAAR HET ENGELSCH VAN H. DE VERE STACPOLE	BLZ. 86
ONZE WINDMOLEN-TYPEN, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLL.	BLZ. 85, 88—92
KWAIDAN OF GEHEIMZINNIGE VERHALEN UIT HET OUDE JAPAN, DOOR LACFODIO HEARN	BLZ. 90
HET HUIS DE SPICKER OF HET SPICK ONDER SWALMEN (OOK SUYDWICK'S SPICK GENAAMD), DOOR A. J. A. FLAMENT, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 92—93
VASTENAVOND-PRET, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 93
DRUKFOUTENDUIVEL, DOOR G.	93
DE VERLICHTING VAN AMSTERDAM'S OUDEN ZEEWEG, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 94—95
WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR (SLOT), DOOR F. ST. MARS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	BLZ. 95
PAUSHUIZE TE UTRECHT, GEÏLLUSTREERD.	96

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

KINDEREN DER ZEE.

8) Naar het Engelsch van H. de Vere Stacpoole.

BOEK I.

DE VROUW OP HET STRAND.

HOOFDSTUK IX.

BAKEN N° 5.

„Het weer is omgedraaid.” Dit waren de eerste woorden die Ericsson den volgenden morgen hoorde, toen hij uit zijn kooi sprong. Onder gewone omstandigheden zou Briem hem vóór het aanbreken van den dag hebben doen opstaan, maar in ruw weer kun je geen kabelwerk verrichten; zelfs nu, na zonsopgang, was het nog slecht.

Er was vloed, en het water van den Grooten Oceaan dat door de Straat La Perouse en de straten van Sangar binnenstroomde, kreeg daar een fellen zuidenwind pal van voren.

Geen wolkje vertoonde zich aan den hemel; naar het oosten lag de Japansche kust — scherp en vast omlijnd als de insnijding op een juweel.

Over het schitterend en rollend toermalijn der zee geleek het schuim op de verafgelegen rotsen een dun, wit vlies.

„Langer dan een uur of twaalf zullen wij dezen wind wel niet houden,” sprak Johansson, de hoofdkabelman, onder het ontbijt, „en de vloed is minstens voor de helft schuld aan deze hoge zee, maar het is een verloren dag, en als het kustende losraakt van zijn bakens, hebben wij de poppen aan het dansen.”

„Het zal zich niet losrukken,” zei Ericsson. „Ik heb het vastgemaakt.”

Uit deze woorden sprak het groote zelfvertrouwen van dezen man.

Hij verliet ijlings de matrozentafel en ging naar het dek om een blik te werpen op de zee, en terwijl hij op het roosterwerk bij den Kelvin-peiler stond, hoorde hij zich van het voordek aanroepen.

Het was Johansson's donderende stem:

„Hei daar, Ericsson, Bakens N° vijf is los!”

Hij liep op een drafje naar voren.

Het schip, den boeg naar het Noorden gericht, week niet van zijn plaats en stoomde recht tegen de strooming in, door middel van den wind en haar langzaam werkende machines.

Het voer nog steeds heen en weer tusschen de twee bakens, waarvan de noordelijkste nu was losgeraakt.

Ericsson, in zijn hoedanigheid van kapitein van de bakens,

snelde naar de brug en plaatste zich naast Briem die zoo juist daar was aangekomen.

De kabelingenieur, de oogen tegen de zonnestralen beschermend, staarde strak voor zich uit op de kleurige vlek op het water.

Afgezien van het feit dat het van zijn plaats was geraakt, kon hij met een oogopslag zien, dat het geheel los was.

Bevrijd van het gewicht der ankertouwen, dreef het vroolijk en luchtig rond; nu verhief het zich hemelhoog, dan weer scheen het te duiken, het water er om heen in een kring van schuim verandering.

„Die lichtekooi!” riep hij, terwijl hij met de vuist op de verschan-sing sloeg. Het was het eenige woord dat op haar toepasselijk was.

„Deze vloed zal het naar Tottori of de Oki-eilanden meevoeren, en ik wil geen menschenlevens er voor wagen.”

Hij wendde zich af van de plek waar hij stond en liep op de brug op en neer. Hij zou betrekkelijk zonder gevaar een boot hebben kunnen uitzetten, maar er een af te sturen op zoo'n gewicht van acht ton metaal in deze hoge zee, zou gelijk staan met de bemanning in den dood te jagen.

Plotseling wendde Ericsson, die met de hand boven de oogen had staan kijken, zich tot Briem.

„Ik zal het bakens vastmaken.”

„Jij?”

„Ja, ik zal in tien minuten hier zijn als u mij een boot en be-manning geeft.”

„Ik zal het doen, zonder de boot in de nabijheid te brengen. Verlies geen tijd!”

Briem had in Ericsson het grootste vertrouwen, en zonder te begrijpen hoe alles in zijn werk zou gaan, riep hij Johansson terwijl hij over de verschan-sing leunde.

„Maak de whaleboot klaar om te laten zakken, en beman haar.”

„En honderd vadem sterk touw,” schreeuwde Ericsson, die zich onmiddellijk na dit gegeven bevel van de brug liet glijden en Johansson naar achteren volgde.

Briem zag hoe de whaleboot werd bemand en neergelaten en haar weg zocht over de woeste zee.

Ericsson had achterin plaats genomen, naast Johansson die stuurde; er was geen enkel matroos bij deze ploeg, het waren allen kabelmannen, en zij bestuurden de boot, zooals alleen zulke men-schen dit kunnen.

De boei die door den stroom werd medegevoerd, volgde een rich-ting welke haar het schip op ongeveer twee kabellengten zou doen voorbijgaan aan stuurboordzij, en de boot stuurde in een richting rechthoekig op die van de boei.

Briem, door zijn kijker het tooneel volgend, zag dat Ericsson zich ontkleedde en één einde van het touw stevig aan zich bevestigde.

Toen, op het oogenblik dat de boot juist in de richting was van het naderbij komend monster, sprong Ericsson te water en de boot roeide door, terwijl de voorroeier zijn riem binnenhaalde en het touw liet vieren.

Ericsson, in het water, voelde niets van de angst welke Briem beving die hem door zijn kijker gadesloeg. Door een golf opgelicht, zag hij hoe de voortvluchtige hem naderde.

Hij zwom, en zwom hard, want zij bevonden zich beiden in denzelfden stroom en indien hij zou willen wachten tot zij bij hem kwam, zou dit eerst zijn als zij Tottori hadden bereikt.

Het scheen hem toe alsof hij haar nooit zou bereiken, toen opeens, zooals het in een liefdesgeschiedenis tot een keerpunt komt, dit gebeurde.

Hij was aan den voet van een hoge golf en zij boven op den kam en het was alsof zij hem wilde verpletteren.

Dit scheen zoo onafwendbaar, dat hij schreeuwde zooals alleen menschen schreeuwen wanneer de dood hun op de hielen zit; doch de golf ging onder de boei door, hem op zijn beurt op den top nemend en haar in de diepte smakkend.

Hij sloeg flink uit en kreeg haar te pakken in de holte van de volgende golf. Zij woog meer dan acht ton; haar lampen brandden nog en haar vlag wapperde triomfantelijk; de groene zee liet zij schitteren door haar glinsterende verf en zij ontmoette hem in een bad van kokend schuim.

Indien hij slechts even haar pad had gekruisd, zou zij het touw overvaren en hen beiden naar den bodem der zee hebben gezonden met een slag van haar onderzeesch touwwerk.

Nu ontmoette hij haar vlak van voren, greep een der ringen en klampte er zich aan vast.

Zij helde over door zijn gewicht en de groene golven spoelden over zijn hoofd; daarna richtte zij zich weder op, hem als een reus meesleurend tot hij de zon voelde branden op zijn gelaat.

Terwijl hij een voet had op den ijzerrand welke er omheen liep, en met een hand den ring vastklampte, gelukte het hem na groote inspanning den ring van den vlaggestok te pakken, ook den anderen voet op den ijzeren gordel te krijgen, en zich daarna op te hijschen. zoodat hij, met vlaggestok en lamp tusschen de beenen gekneld, schrijlings op de boei kwam te zitten. Voor het oogenblik was hij nu veilig en de boei, alsof zij zich onderworpen gevoelde, bleef rustig op de golven dansen, terwijl hij ademhaalde en rond zich keek.

Hij bereed haar zooals een ruiter op woest terrein een paard be-rijdt, en keek nauwlettend om zich heen naar het land van de zee.

Het scheen hem voor een oogenblik toe, dat hij zooiets nog nooit had gezien; nog nooit was hij er zoo mede in aanraking gekomen als nu, zelfs niet bij het zwemmen.

In dat korte vlammeende oogenblik van zee en wind, zon en schuim, zag hij den Oceaan als een levend wezen: overweldigend, jubelend, jong en schoon — frisch als dauw.

De kust was bijna onzichtbaar achter de groene heuvelen en diepten van toermalijn; en het schip, alhoewel dichtbij, scheen zich op grooten afstand te bevinden.

Hij schreeuwde het lachend toe, met de hand wuivend; daarna ging hij aan den arbeid. Terwijl hij zijn beenen klemde om den vlaggestok en de buis van de lamp, bevrijdde hij zich van het touw en bevestigde het einde aan den ankerring; daarna rukte hij de vlag en den stok alsook de lamp uit hun buizen en wierp ze in zee; hierdoor had hij alles, wat zich met het touw zou kunnen verwarren opgeruimd, en zijn taak was dus afgeloopen.

Hij trok de beenen omhoog en hurkte neer, wachtend tot de boei voor een oogenblik betrekkelijk rustig dreef; toen, recht overeind staand en zich in evenwicht houdend, sprong hij zoover mogelijk van haar af en zwom naar de boot. Deze vertrok nadat hij aan boord was gehaald, zoo gauw mogelijk naar het schip, met het touw achter zich aan, en Boei N° 5 dreef triomfantelijk door, iedere golf die zij ontmoette beleedigend, de „President Girling” brutaal toeknikkend toen zij haar achtersteven voorbij ging, en schreeuwend: „Hoera, naar het eiland Tottori, en dat heelemaal alleen!” Zij was echter nog geen kabelengte van het schip verwijderd, of een ruk aan den ankerring bracht haar tot bezinning.

Het was het touw dat haar overwinnaar aan haar had bevestigd.

Aan boord te worden geheschen in hooge zee, zich te laten beuken tegen den wand van het schip, een menschelijk wezen te verpletteren, dat alles zou haar boosaardig hart genoeg hebben gedaan, dit is te begrijpen.

Het was haar te moede, alsof zij als een volksbootje aan het touw werd gesleept om daar te wachten, tot de wind was gaan liggen.

HOOFDSTUK IX.

DE BELOONING.

Magnuss was niet mede geweest met de boot. Toen het bevel kwam, was hij beneden en liep zoo de kans mis. Hij kwam pas boven op dek en toen zag hij iedereen behalve het personeel der machinekamer, den stuurman en de officieren van de wacht op den boeg en het bovendek verzameld; zelfs lagen zij languit op de weeflijnen.

Bij het vernemen van de oorzaak dezer algemeene opwinding, zocht hij ook een plaatsje op en zag evenals de anderen toe.

Hij keurde inwendig het plan af, toen hij de boot zag wegroeien in de richting waarin zij de boei op een zeker punt moest kruisen. Wat wilde Ericsson in hemelsnaam doen? De boei mischien tot zich fluiten? Daarna, ziende dat de zwemmer haar naderde, huiverde hij. Hij kende het gevaar. Half binnensmonds pratend, gaf hij aanwijzingen, waarschuwingen en raadgevingen aan zijn vriend:

„Pas op dat zij het touw niet onklaar maakt! Kijk uit naar den ring! Aye, kijk uit! Hij is er onder! Neen, toch niet! Hij heeft haar! Hij klimt er bovenop! Hij zit erop!”

Hij deed mede met het hoerageroep der anderen. Ericsson hoorde hier niets van, daar zijn ooren suisten van het zeewater.

Toen echter alle gevaar was geweken en de boot het schip naderde, werd Magnuss somber gestemd en begon de naijver aan hem te knagen.

Deze stemming duurde echter niet lang, daar zij bijna dadelijk plaats moest maken voor volkomen berusting. Waarom zou hij er zich eigenlijk iets van aantrekken?

Hij, Magnuss, was niet zoo'n goed mensch als Ericsson, en ergernis zou daar niets aan veranderen.

Let wel op, hij zei niet dat Ericsson een beter mensch was. Hij beschouwde de zaak meer van een negatief en vrouwelijk standpunt, n.l. dat hij een slechter mensch was dan Ericsson. Dit gaf zijn vreemde persoonlijkheid iets om over te peinen en te mokken.

Later zou hij waarschijnlijk een vers maken op Ericsson's daad en hem hemelhoog verheffen, hiertoe gedrongen door eerlijke bewondering voor zijn vriend, evenals door het ongezone genoegen, verkregen door zelfverachting:

„Ik kan slechts de roemrijke daden van anderen bezingen.”

Toen Ericsson aan boord kwam, klopte Briem hem op den schouder en gaf zijn goedkeuring te kennen in een niet te beschrijven taal. Daarop ging Ericsson naar beneden om zich in de machinekamer te verwarmen en hiermede was voor het oogenblik dit voorval afgeloopen.

Enkele officieren aan boord huisden rechts van de groote kajuit en anderen weer aan den anderen kant van de vierkante ruimte, welke het voorste kabelruim omgaf.

Om half zeven werd er gegeten en om half acht kwam er dien avond een boodschap uit de groote kajuit, dat kapitein Grondaal Ericsson wilde spreken.

Wanneer er nu iets was, waar Ericsson bijzonder het land aan had, dan was het een bedankje of loftuiting in het openbaar. Het maakte hem integendeel bijna even woedend, als een beleediging zou hebben gedaan. Er was dan een soort van verlegen duiveltje in hem, dat het licht en de openbaarheid haatte.

„Wat zou hij nu weer willen?” zei Ericsson, terwijl hij zijn jas aandeed.

Hij ging langs de kajuittrap naar achteren en de deur van de kajuit binnen. Het diner was afgeloopen en de ruimte hing vol sigarendamp.

Grondaal zat aan het hoofd der tafel aan den tegenovergestelden kant, en Ericsson moest de geheele lengte der tafel langs, om hem te bereiken. Aan weerszijden zaten de eerste en tweede officieren, de drie electriciens, de hoofdingenieur, Amundsen de hydrograaf en de betaalmeester.

Zij sloegen met de vuist op tafel, toen hij voorbijging en feliciteerden hem. Toen hij Grondaal's zetel bereikte, stond hij stokstijf stil en salueerde.

Grondaal was een van die menschen, die van een record houden. Wanneer hij zich bij het scheren sneed, kon hem dit minder schelen om de snede, dan wel om het feit dat hij in ongunstigen zin zijn record had verbroken van zoo en zooveel weken zich zonder snijden te scheren.

Hij had, sedert hij over de „President Girling” het bevel voerde, een boei verloren en nog nooit een boot. Bakken N° 5 zou zeker dit record hebben verbroken, indien Ericsson zulks niet had belet. Bovendien was het bakken twee à drie duizend kronur waard en het redden ervan was een gewaagd en kranig stuk werk geweest, zooals hij het in geen jaren had gezien. Hij schonk een glas champagne in voor den held en sprak toen:

„Vraag maar wat je wilt, kerel, en indien het redelijk is, zul je het hebben.” Zonder zich een oogenblik te bedenken, en als het ware aangevuurd door den opvliegendenden duivel in zijn binnenste, deed Ericsson het eigenaardige verzoek van twaalf uur verlof om aan wal te gaan.

„Twaalf uur verlof voor den wal, dat zal je in Nagasaki hebben.”

„Neen, mijnheer; hier.”

„Hier? Wel, als ik het je kan geven, zal ik het doen; maar wat moet je in hemelsnaam met twaalf uur verlof doen in dit gat?”

„Waar geen kroegen en geen vrouwen zijn,” viel de eerste officier in.

„Nu, je zult het hebben,” zeide Grondaal, „als het hier niet mogelijk is, dan te Nagasaki.”

Ericsson sloeg aan, en vertrok met een half kistje sigaren, dat Briem hem in het voorbijgaan toereikte.

Beneden op het kabeldek deelde hij de sigaren rond, en terwijl zij zaten te rooken, kwam Johansson melden dat wind en zee bedaarden en men hoogstwaarschijnlijk bij zonsopgang met het kabelwerk zou kunnen beginnen.

„En wat zeiden ze tegen je, in de groote kajuit?” vroeg Magnuss later toen hij en Ericsson op het grootdek kwamen.

„O, niks — de oude vroeg mij te zeggen wat ik het liefst had.”

„En wat heb je geantwoord?”

„Ik vroeg verlof om aan wal te gaan.”

Magnuss bromde.

Zij waren op het roosterwerk geklommen en over de reeling leunend, zagen zij naar bakboordzij, waar de boei, schommelend aan haar touw, heen en weer werd geworpen door de golven.

De wind was nog meer gaan liggen en de zee had een geheel ander aanzien gekregen.

„Waarom wil je aan wal gaan?” vroeg Magnuss na een poos.

„Waarom? Wel, om mijn beenen wat beweging te geven.”

„Nou, 't is niet mijn zaak”, sprak de ander beleedigend.

„Zeg 's, wat mopper je nu zoo? Ik heb nog nooit zoo'n brompot gezien! Wat zou ik nu anders hebben kunnen vragen, als verlof om aan land te gaan? De post van kabelvoorman?”

„Juist. Wanneer je eens een goede kans hebt, dan laat je hem voorbijgaan. Je zou promotie hebben kunnen maken en vergooit je kans — en waarom? Om een meisje na te loopen.”

Ericsson barstte los.

„Promotie? Waarvoor zie je me nu aan? Ik doe niets anders dan mijn plicht, en jij zou willen dat ik er mij voor liet betalen?”

„Dat zou ik niet willen. Je zou niets hebben moeten vragen. Als je het erbij hadt gelaten, zou Jacob Briem er wel voor hebben gezorgd dat je opklom of een premie kreeg. Nou zal hij bij zichzelf zeggen: Ericsson is betaald, en je heelemaal vergeten, en alles, alleen om dat meisje te spreken. Ik ken je wel!”

„Welk meisje?”

„Het meisje dat je naloopt, je kunt mij niet voor den gek houden.”

„Jou voor den gek houden? Wie zou dat willen? Ja, ik loop dat meisje na, en als ik niet goedschiks aan wal kan gaan om haar vóór ons vertrek te zien, dan zwem ik naar land. Dus — hou je mond. Jij hebt zelf een meisje, houdt je aan haar en laat mij het mijne.”

„Wat voor een meisje?”

Geen ander ter wereld zou tegen Ericsson hebben durven spreken, zooals Magnuss had gedaan. En nu, inplaats van boos te worden, lachte Ericsson en klopte hem op den schouder.

„Je leeft maar ééns, en als je dood bent, ben je het een heelen tijd lang; ik leef mijn eigen leven, jij het jouwe, laat ons dus vrienden zijn! Het is niet goed, om in een andersmans leven in te grijpen. Als iemand zijn eigen schip niet kan besturen, laat het dan maar tegen de rotsen te pletter slaan!”

„Aye, het zijn de rotsen waar ik bang voor ben,” antwoordde Magnuss, draaide zich om en begaf zich naar voren.

(Wordt vervolgd).

GESLOTEN STANDERDMOLEN BIJ DE „OUDEGOUWSBOOM" TE ENKHUIZEN.

ONZE WINDMOLEN-TYPEN.

AL neemt het aantal windmolens in ons land ook met betreurenswaardige snelheid af, toch is de windmolen voor den Nederlander, en in 't bijzonder voor den bewoner der laaggelegen provinciën, zulk een gewone en bijkans alledaagsche verschijning, dat hij — 't klinkt wat paradoxaal — er weinig meer van weet, dan dat deze zoo typische gewoonten op ongemeene wijze ons landschapsschoon verrijken. Begrijpelijk: het gewone trekt weinig de aandacht en dringt niet tot nader onderzoek en nauwkeurige beschouwing.

Toch, of eigenlijk juist daarom, meenen wij dat het onzen lezers aangenaam zal zijn wanneer wij hun iets gaan vertellen van de verschillende soorten windmolens, die in ons land te zien zijn; wij hebben hier minder het oog op de werkzaamheid, welke zij verrichten — het malen van koren, het zagen van hout, het bevrijden der laaggelegen landerijen van overtollig water e.d. — als wel op den uitwendigen vorm der molens. En we doen dat te liever, waar in dit blad, in de nummers van 14 en 21 Januari 1911, wel allerlei over de geschiedenis onzer molens en over de eigenaardigheden der molenaars in vroegeren tijd is medegedeeld, maar niets over de verschillende windmolen-typen; in genoemd artikel werd daarvoor volstaan met een verwijzing naar de afbeeldingen, erbij opgenomen.

OPEN STANDERDMOLEN.
DE MOLEN BIJ ZUIDHORN, AFGEBOKEN
IN 1910.

Wij hebben ons veroorloofd, een aantal dezer afbeeldingen, vermeerderd met andere, in den loop der jaren in „Buiten" opgenomen en slechts enkele nog niet geplaatste, ter verduidelijking vanden tekst bij dit artikel te voegen. Het zou geen zin hebben gehad een groot aantal nieuwe clichés te laten maken, terwijl de oude reeds zoo voortreffelijk in de behoefte voorzagen, en slechts voor een enkel

type aanvulling noodzakelijk was. Bij uitzondering zijn in dit nummer dus illustraties geplaatst, waarvan de meeste reeds vroeger in dit blad werden opgenomen; zij, voor wie reeds jaren lang „Buiten" een trouwe vriend was, zullen dus wel eens oude bekenden aanschouwen, zonder zich hierover, naar wij vertrouwen, te ergeren.

We gelooven, zeer velen nog iets nieuws mede te deelen, als we zeggen dat er vier windmolen-typen zijn, die, soms in onderdeelen verschillend — nooit is natuurlijk de ééne molen *precies* gelijk aan de andere — toch, wat de hoofdgedaante betreft, geheel hetzelfde te zien geven. Het zijn: de standerdmolen, de wipmolen, de pal-trokmolen of onderkruier en de bovenkruier.

I. STANDERD- EN WIPMOLENS.

De standerdmolen heeft vermoedelijk wel 't meest de aandacht onzer lezers getrokken; nog meer zou hij dat ongetwijfeld hebben gedaan, als hij niet tot de zóó groote zeldzaamheden was gaan behooren, dat hij, op enkele uitzonderingen na, nog maar alleen gevonden wordt bij vrij afgelegen dorpen, zoodat velen nooit een dergelijke molen gezien hebben. Want behalve bij Ede, bij het door toeristen vrij druk bezocht Vorden en 't tenminste bij Nijmegenaren niet onbekend Hees, zijn er voor zoover wij weten nog slechts standerdmolens in de buurt van ter Apel, bij St. Annaland op Tholen, bij Rottevalle, bij Wanneperveen, aan de Langbroeksche Wetering, bij Rucven nabij 't Brabantsche Roosendaal, bij Scherpenzeel en in een weinig bekende uithoek van EnkhuiZEN, op de wallen bij het waterpoortje de Ouwegouwsboom.

Er is alle reden om den standerdmolen het eerst te bespreken. Want dit molentype, thans zoo schaars vertegenwoordigd, is het alleroudste, en eeuwenlang zijn er geen andere windmolens dan standerdmolens geweest. Dit bewijzen alle oude prenten, plattegronden en schilderijen.

Het is niet bekend, wanneer de windmolen is uitgevonden; hij schijnt trouwens meer dan ééns uitgevonden te zijn. In 868 is sprake van een windmolen in Engeland. Maar eerst in 't begin der 12de eeuw zijn er windmolens te Parijs, die daar toen iets geheel nieuws waren, en te danken zouden zijn aan kruisvaarders, die ze in het oosten hadden gevonden. Langzaam dringt de uitvinding naar 't noorden door; in de tweede helft der 12de eeuw treft men ze in de omgeving van Brussel aan, en in den loop der 13de eeuw zullen ze vermoedelijk ook in onze gewesten zijn gebouwd, al dateert de eerste molen binnen onze tegenwoordige landsgrenzen waarvan we melding vonden gemaakt, eerst van 1299.

Mag aangenomen worden, dat de allereerste molens niet naar den wind konden gedraaid worden, al spoedig is vermoedelijk in dit euvel voorzien door den molen op een standerdt te plaatsen. Zeker is, dat de oudste prenten welke windmolens afbeelden,

het standerdmolen te zien geven. En uit het feit dat geen enkele oude schrijver van het draaibaar-maken van den windmolen spreekt, mag voorzeker afgeleid worden, dat dit reeds in 't verre verleden was geschied. We gelooven dan ook, dat in elk geval de oudste windmolen in ons land de gedaante van een standerdmolen heeft gehad.

Onze afbeeldingen ontslaan ons van de verplichting, nader te omschrijven hoe zoo'n standerdmolen er uitziet. Maar wèl moeten we mededeelen, dat er twee soorten van standerdmolens zijn: de open en de gesloten standerdmolen. Bij den laatstgenoemde is de stander, de spilconstructie, aan het oog onttrokken door een kegelvormige, gewoonlijk rieten bedekking, die op een muurtje rust. De platen bij dit artikel brengen het verschil duidelijk in beeld.

Ongetwijfeld is de open standerdmolen, de meest primitieve, de oudste. Wanneer daarnaast de gesloten standerdmolen ontstaat, is niet te zeggen. Dit is te meer te betreuren, omdat we daardoor ook geen antwoord kunnen geven op de belangwekkende vraag, welke molen er het eerst geweest is: de gesloten standerdmolen, of de wipmolen, ook wel spinbol of petmolen genoemd. Deze vraag is zoo belangwekkend, omdat ze samenhangt met deze andere vraag: is de wipmolen ontstaan uit de open of uit de gesloten standerdmolen; is het eerste het geval, dan zou de gesloten standerdmolen uit de wipmolen zijn ontstaan.

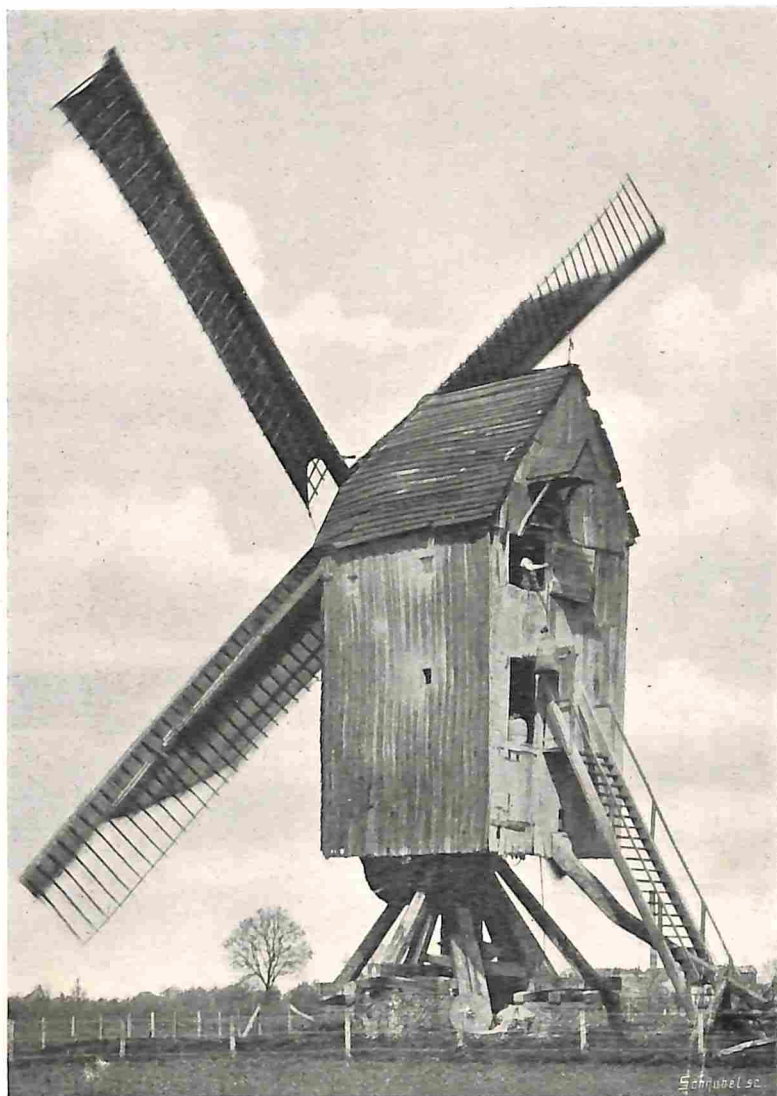
We gelooven in bovenstaande regels even in raadselen te hebben gesproken. Maar men zie nu eens even de afbeeldingen op blz. 91 en 92 van wipmolens, die mooie slanke molens, welke gelukkig nog op vele plaatsen gevonden worden, en zal dan dadelijk getroffen worden door een groote overeenkomst in uiterlijk tusschen wipmolen en gesloten standerdmolen.

De wipmolen — dit kan met zekerheid gezegd worden — is het resultaat van veel zoeken naar een windmolen-model, dat kon voorzien in de behoefte om het water uit laaggelegen landen naar hooger boezem te malen. De open standerdmolen kon niet gebruikt worden: de stander stond het waterrad (of den vijzel) in den weg en bovendien: dit waterrad was 't voornaamste, en die groote ruimte van den eigenlijken molen, dienend om het koren te malen, was voor den watermolen geheel overbodig. Nu begrijpt men ongetwijfeld de vragen, hierboven gesteld.

Het moge dan niet te zeggen zijn, of het denkbeeld van den stander te bedekken is opgekomen na het ontstaan van den wipmolen, of wel deze laatste is te beschouwen als een kind van den gesloten standerdmolen, zeker is 't dat zij uiterlijk — naast afwijkingen: het bovenstuk van den wipmolen is kleiner, het beneden-deel betrekkelijk grooter — overeenkomst vertoonen, ook wat het „kruiswerk” betreft. Maar ook alleen uiterlijk. Want het belangrijke verschil bestaat hierin, dat bij den gesloten standerdmolen het „binnenwerk” zich in het draaibaar gedeelte bevindt, terwijl bij den wipmolen een belangrijk onderdeel van het mechanisme in het vaste onderstuk gevonden wordt. Zoodat de wipmolen een overgangsvorm is van de op standers draaiende molens op de molens met beweegbare kappen, waarbij slechts een zoo klein mogelijk gedeelte draaibaar is, en de wensch om de windkracht voor 't uitmalen van water te gebruiken als vanzelf indirect geleid heeft tot de uitvinding der beweegbare kappen, die het molenmodel zoo belangrijk heeft gewijzigd, en waarover wij in het volgend nummer spreken.

Alweer is 't niet zeker, wanneer de eerste wipmolen gebouwd is. Maar er zijn aanwijzingen, dat men van 't einde der 14de tot de tweede helft der 15de eeuw naar een geschikt model gezocht heeft. En vermoedelijk hebben de eerste watermolens, waarvan omstreeks 1450 melding wordt gemaakt, een bij Schoonhoven en een bij Enkhuizen, en door betrouwbare schrijvers ook als de eerste, die hun nuttig werk in deze landen verrichtten, genoemd, de gedaante van wipmolens gehad. Vrij zeker dan ook, dat de mooie wipmolen een Hollandsche uitvinding is, in tegenstelling met den standerdmolen, die ook wel Fransche molen werd genoemd.

Is deze laatste bijna steeds een meelmolen, de wipmolen doet bijna altijd — eenige zeldzame uitzonderingen bevestigen den regel — als watermolen dienst. Nog steeds schijnt dit model ten zeerste te voldoen en naast den zegevierenden „bovenkruier”, (den molen met beweegbare kap, die dus van boven „gekruid”, dat is gedraaid wordt) die den standerdmolen bijna geheel verdrongen heeft, heeft de wipmolen zich tot den huidigen dag gelukkig weten te handhaven. En ziet 't er wel naar uit alsof hij den eens zoo machtigen concurrent zal overleven. Vooral de kleinere wipmolens, niet 't minst de staartmolentjes, die zich met behulp van hun breeden staart zelf naar den wind draaien, zullen een taai leven hebben; zij zijn practisch en vragen een betrekkelijk weinig kostbaar onderhoud, maar kunnen natuurlijk geen groote kracht ontwikkelen. Waar die vereischt wordt,

OPEN STANDERDMOLEN.
DE MOLEN BIJ VORDEN.

zullen ook zij het tegen den electromotor moeten afleggen.

In de tweede helft der 17de eeuw wordt de standerdmolen langzaam door den bovenkruier verdrongen — gezwegen dan van de Zaanstreek waar de na de uitvinding der beweegbare kappen opgekomen industrie reeds dadelijk niet meer van standerdmolens gebruik maakte — om in de 18de eeuw in de minderheid te geraken en in de 19de eeuw bijna geheel te verdwijnen.

Waarom hij zich naast den nieuveling zoo moeilijk kon handhaven? Wij zullen het in het volgend nummer nagaan, waarin wij tevens zijn merkwaardige pendant, den onderkruier of paltrkmolen, zullen bespreken. (Slot volgt.) A. L.

GESLOTEN STANDERDMOLEN.
MOLEN AAN DE LANGBROEKSCHER WETERING.

Kwaidan of geheimzinnige verhalen uit het oude Japan.

DOOR LACFODIO HEARN.

III. ROKURO-KUBI.

ONGEVEER vijfhonderd jaar geleden was er een samurai, Isogai Heïdazaemon Taketsura genaamd, in dienst van Vorst Kikui van Kyushu. Deze Isogai had van vele krijgshaftige voorouders een natuurlijke aanleg voor krijgsvaardigheden geërfd en een buitengewone kracht. Nog terwijl hij een knaap was, had hij zijn leermeesters overtroffen in het hanteeren van het zwaard, in boogschieten en in het gebruik van de speer, en had al de eigenschappen getoond van 'n dapper, bekwaam krijgsman. Later in den tijd van den Eikyo oorlog ¹⁾, onderscheidde hij zich zoodanig, dat groote eerbewijzen hem werden gegeven. Maar toen de val van het Huis van Kikui kwam, had Isogai geen meester meer. Hij had toen gemakkelijk dienst kunnen nemen onder een anderen daimyo; maar daar hij nooit uit eigenbaat onderscheiding voor zich had gezocht, en daar zijn hart trouw bleef aan zijn vroegeren heer, gaf hij er de voorkeur aan de wereld vaarwel te zeggen. Hij sneed dus zijn haar af, en werd een rondtrekkend priester, — den Boeddhistischen naam Kwairyo aannemend.

Maar altijd, onder de koromo ²⁾ van den priester, klopte warm in hem het hart van den samurai. Evenals in vroegere jaren lachte hij om gevaar, en in ieder weer en in alle jaargetijden trok hij voort om de goede Wet te prediken, in plaatsen, waar geen andere priester zou durven gaan. Want die tijd was een tijd van geweld en wanordelikheden. En op de groote wegen was geen veiligheid voor den eenzamen reiziger, zelfs al was hij ook een priester.

In den loop van zijn eerste, lange reis, had Kwairyo gelegenheid de provincie Kai te bezoeken. Op een avond, toen hij door de bergen van die provincie trok, overviel hem de duisternis in een zeer eenzame streek, mijlen ver van eenig dorp. Hij nam dus met gelatenheid het besluit den nacht onder den blooten hemel door te brengen; en nadat hij een geschikte, met gras begroeide plek had gevonden, dicht bij den kant van den weg, ging hij daar liggen en maakte zich gereed in te slapen. Hij had altijd ongemak weten te dragen; en zelfs een kale rots was voor hem een goed bed, als hij niets beters kon vinden, en de wortel van een pijnboom een uitstekend hoofdkussen. Zijn lichaam was van ijzer; en hij had nooit hinder van dauw of regen of vorst of sneeuw.

Nauwelijks was hij gaan liggen of een man kwam langs den weg, een bijl dragend en een groote bos hakhout. Deze houthakker bleef stilstaan, toen hij Kwairyo zag liggen, en na een oogenblik stilzwijgend naar hem gekeken te hebben, zei hij op zeer verbaasden toon tot hem:

— Wat bent u toch voor een soort man, goede heer, dat u alleen op een plaats als deze durft gaan slapen? ... Er zijn hier vele booze geesten — zeer vele. Bent u niet bang voor de Harige Wezens?

— Mijn vriend, antwoordde Kwairyo opgewekt, ik ben slechts een rondtrekkend priester, een „Wolk-en-Water-Gast”, zooals de menschen het noemen Un-sui-no-ryokaku. En ik ben volstrekt niet bang voor Harige Wezens, — als je spook-vossen, of spookdassen, of andere schepsels van die soort bedoelt. Wat eenzame plaatsen betreft, daar houd ik van; ze zijn geschikt voor overpeinzingen. Ik ben gewend in de open lucht te slapen; en ik heb geleerd nooit bevreesd te zijn voor mijn leven.

— Ge moet zeer zeker een dapper man zijn, edele Priester, antwoordde de boer, om hier te gaan slapen! Deze plek heeft een zeer slechten naam — een zeer slechten naam. Maar zooals het spreekwoord zegt: Kunshi ayayuki ni chikayorazu. En ik moet u verzekeren, mijnheer, dat het zeer gevaarlijk is hier te slapen. Daarom verzoek ik u — ofschoon mijn woning slechts een armzalige stroohut is — dadelijk met mij mee te gaan. Eten kan ik u niet aanbieden, maar er is tenminste een dak, en u kunt zonder eenig gevaar daaronder rusten.

Hij sprak ernstig, en Kwairyo, aangenaam getroffen door den vriendelijken toon van den man, nam het nederige aanbod aan. De houthakker leidde hem langs een smal pad, van den hoofdweg gaande door bergwoud. Het was een ruw, gevaarlijk pad, — soms

dicht langs afgronden gaande, — soms als rustpunt voor den voet niets anders biedend dan een netwerk van glibberige wortels, — soms zich windend over en tusschen puntige rotsmassa's. Maar eindelijk bevond Kwairyo zich op een open plek aan den top van een heuvel, waarboven de volle maan scheen. En hij zag voor zich een kleine stroohut, vroolijk verlicht van binnen. De houthakker bracht hem naar een schuur aan de achterzijde van het huis, waarheen water was geleid door bamboepijpen uit een naburigen stroom. En de twee mannen wuschen hun voeten.

Achter de schuur was een moestuin en een boschje van ceders en bamboe; en achter de boomen zag men het glinsteren van een waterval, aanstroomend van een grootere hoogte, en wuivend in den maneschijn als een lang, wit kleed.

Toen Kwairyo de hut binnentrad met zijn gids, zag hij vier personen — mannen en vrouwen — die hun handen warmden bij een klein vuur, aangestoken in de ro ³⁾ van het grootste vertrek. Zij bogen diep voor den priester, en begroetten hem op de eerbiedigste wijze. Het verbaasde Kwairyo dat menschen, die zoo arm waren, en in zulk een eenzaamheid woonden, de beleefde begroetingsvormen zoo goed kenden.

— Dit zijn goede menschen, dacht hij, en zij moeten geleerd hebben bij iemand, die goed de regels der wellevendheid kende.

Toen keerde hij zich naar zijn gastheer, — den aruji of heer des huizes, zooals de anderen hem noemden, — en Kwairyo zeide:

— Uit de vriendelijkheid van uw taal en uit de zeer wellevende ontvangst, mij bereid door uw gezin, leid ik af dat gij niet altijd houthakker zijt geweest. Misschien hebt ge vroeger behoord tot de betere klasse?

Glimlachend antwoordde de houthakker:

— Mijnheer, ge vergist u niet. Ofschoon nu levend zooals gij ziet, was ik eens iemand van zekeren stand. Mijn geschiedenis is het verhaal van een bedorven leven — bedorven door mijn eigen schuld. Ik was vroeger in dienst van een daimyo; en mijn rang in dien dienst was niet onbelangrijk. Maar ik hield te veel van vrouwen en wijn; en onder den invloed van mijn hartstocht handelde ik slecht. Mijn zelfzucht veroorzaakte den ondergang van ons huis, en den dood van vele menschen. De vergelding vervolgde mij en langen tijd bleef ik een vluchteling in het land.

Nu bid ik dikwijls dat ik in staat mag zijn boete te doen voor het kwaad dat ik deed, en het huis mijner voorvaderen in eere te herstellen. Maar ik vrees dat ik nooit een weg zal vinden om dit te doen. Niettemin tracht ik de karma van mijn dwalingen door oprecht berouw te overwinnen, en door zoover ik kan, degenen te helpen, die ongelukkig zijn.

Kwairyo was verheugd deze goede besluiten te hooren, en hij zei tot den aruji:

— Mijn vriend, ik heb mogen opmerken dat menschen, die in hun jeugd tot dwaasheden geneigd zijn, in latere jaren zeer hun best doen, goed te leven. In de heilige sutras staat geschreven dat zij, die de grootste boosdoeners zijn, bij machte van goede voornemens, menschen, sterk in het goede kunnen worden. Ik betwijfel niet dat ge een goed hart hebt; en ik hoop dat een beter lot uw deel zal worden. Vannacht zal ik de sutras te uwen behoeve lezen en bidden dat u de kracht gegeven zal worden om de karma van vroegere dwalingen te overwinnen.

Met deze verzekeringen wenschte Kwairyo den aruji goeden nacht; en zijn gastheer wees hem een zeer klein zijkamertje, waar een bed reeds was gereed gemaakt. Toen gingen allen slapen, behalve de priester, die de sutras begon te lezen bij het licht van een papieren lantaarn. Tot een zeer laat uur bleef hij lezen en bidden; toen opende hij een raam in zijn slaapkamertje om een laatsten blik te werpen op het landschap voor hij ging liggen.

De nacht was prachtig; er was geen wolkje aan den hemel; er was geen wind; en het sterke maanlicht wierp scherpe, zwarte schaduwen van gebladerte omlaag, en glinsterde op de dauw in de tuinen. Het gesjirp van krekels en andere insecten maakte een muzikaal geraas; en de klank van den naburigen waterval werd sterker met den nacht. Kwairyo kreeg dorst toen hij luisterde naar het geluid van het water; en zich de bamboewaterleiding herinnerend achter het huis, geloofde hij dat hij daarheen kon

1) De periode van Eikyo duurde van 1429 tot 1441.

2) Koromo, naam voor het opperkleed van een Boeddhistisch priester.

3) Ro, stookplaats.

GESLOTEN STANDERDMOLEN.
DE MOLEN TE SCHERPENZEEL.

gaan en wat drinken zonder het slapende gezin te storen. Zeer zacht schoof hij de glijschermen open, welke zijn kamertje scheid- den van het groote vertrek; en hij zag, bij het licht van den lan- taarn, vijf achterover liggende lichamen — zonder hoofd.....

Een oogenblik stond hij verbaasd — denkend aan een misdaad. Maar het volgende oogenblik bemerkte hij dat er geen bloed was, en dat de hoofdelooze halzen er niet uitzagen alsof ze doorgesne- den waren. Toen dacht hij:

— Of het is een drogbeeld gemaakt door de booze geesten, of ik ben gelokt in de woning van een Rokuro-Kubi.... In het boek Soshinki staat geschreven dat, wanneer iemand het lichaam van een Rokuro-Kubi vindt zonder het hoofd ervan, en het lichaam naar een andere plaats sleept, het hoofd nooit weer in staat zal zijn zich aan den hals te voegen. En het Boek zegt voorts dat, wanneer het hoofd terugkomt en ziet dat zijn lichaam bewogen is, dit drie keer tegen den grond zal slaan — springend als een bal — en zal hijgen als in grooten angst, en daarna sterven. Als dit nu Rokuro-Kubi zijn, hebben zij niets goeds met mij voor; — ik zal dus gerechtvaardigd wezen als ik de instructies van het Boek volg....

Hij greep het lichaam van den aruji bij de voeten, sleepte het naar het raam, en wierp het naar buiten. Toen ging hij naar de achterdeur, die hij gesloten vond; en hij veronderstelde dat de hoofden waren weggegaan door het rookgat in het dak, dat open- gelaten was. Zachtjes de deur ontgrendelend, vertrok hij door den tuin en liep met alle mogelijke voorzichtigheid naar het boschje er achter. Hij hoorde stemmen praten in het boschje; en hij ging in de richting der stemmen — sluipend van de eene schaduw naar de andere, tot hij een goede schuilplaats bereikte. Toen zag hij, achter een boomstam verborgen, de hoofden — alle vijf — rond- fladderen, en babbelen onder het vliegen. Zij aten wormen en insecten, die zij op den grond vonden of tusschen de boomen. Weldra hield het hoofd van den aruji op met eten en zei:

— O, die rondtrekkende priester, die vanavond is gekomen! — hoe vet is zijn lichaam! — Als wij hem opgegeten hebben, zal ons buikje lekker vol zijn.... Het was dwaas dat ik zoo tot hem sprak — het deed hem alleen maar in de sutras lezen terwille van mijn ziel! Het zou moeilijk wezen dicht bij hem te komen, terwijl hij bidt; en wij kunnen hem niet aanraken, zolang hij bidt. Maar daar het nu bijna ochtend is, is hij misschien in slaapgevallen.... Een van u moet naar het huis gaan en zien wat de kerel uitvoert.

Een ander hoofd — het hoofd van een jonge vrouw — stond onmiddellijk op en fladderde naar het huis, licht als een vleermuis. Na eenige minuten kwam het terug en riep heesch uit, vol schrik:

— Die rondtrekkende priester is niet in het huis; — hij is weg! Maar dat is nog niet het ergste van alles. Hij heeft het lichaam van onzen aruji genomen en ik weet niet waar hij het heeft gelaten.

Bij deze woorden werd het hoofd van den aruji — duidelijk zichtbaar in het maanlicht — afschuwelijk om te zien; de oogen openden zich monsterachtig; het haar stond recht overeind; de tanden knarsten. Toen klonk een kreet van zijn lippen en — tranen van woede schreiend — riep het uit:

— Daar mijn lichaam verplaatst is, kan ik mij er niet meer mee vereenigen! Dan moet ik sterven....! En dat alles door de schuld van dien priester! Voor ik sterf zal ik het dien priester betaald zetten! — Ik zal hem verscheuren! — Ik zal hem verslinden! — *En hier is hij* — achter dien boom! — Zich verschuilend achter dien boom! Zie hem eens! — dien vetten lafaard!....

Op hetzelfde oogenblik sprong het hoofd vanden aruji, gevolgd door de vier andere hoofden, op Kwairyo toe. Maar de sterke priester had zich reeds gewapend door een jongen boom uit den grond te rukken; en met dien boom sloeg hij naar de hoofden toen zij bij hem kwamen — sloeg ze van zich af met ontzettende slagen. Vier hunner vluchtten weg. Maar het hoofd van den aruji, ofschoon telkens en telkens weer heftig geslagen, bleef wanhopig op den priester toespringen, en pakte hem ten slotte bij den linkermouw van zijn kleed.

Kwairyo echter, greep even snel het hoofd bij den haarknoop en sloeg er herhaalde malen op. Het liet niet los; maar het uitte een lang gekerm, en hield daar- na op met worstelen. Het was dood. Maar zijn tanden hielden nog steeds den mouw vast; en niettegenstaande al zijn enorme kracht kon Kwairyo de kaken niet openrukken. Met het hoofd nog steeds aan zijn mouw han- gend, keerde hij terug naar het huis en zag daar de vier andere Rokuro-Kubi bij elkaar hur- ken, met hun gewonde, bloe- dende hoofden vereenigd met

WIPMOLEN.

hun lichaam. Maar toen zij hem bij de achterdeur zagen, riepen allen:

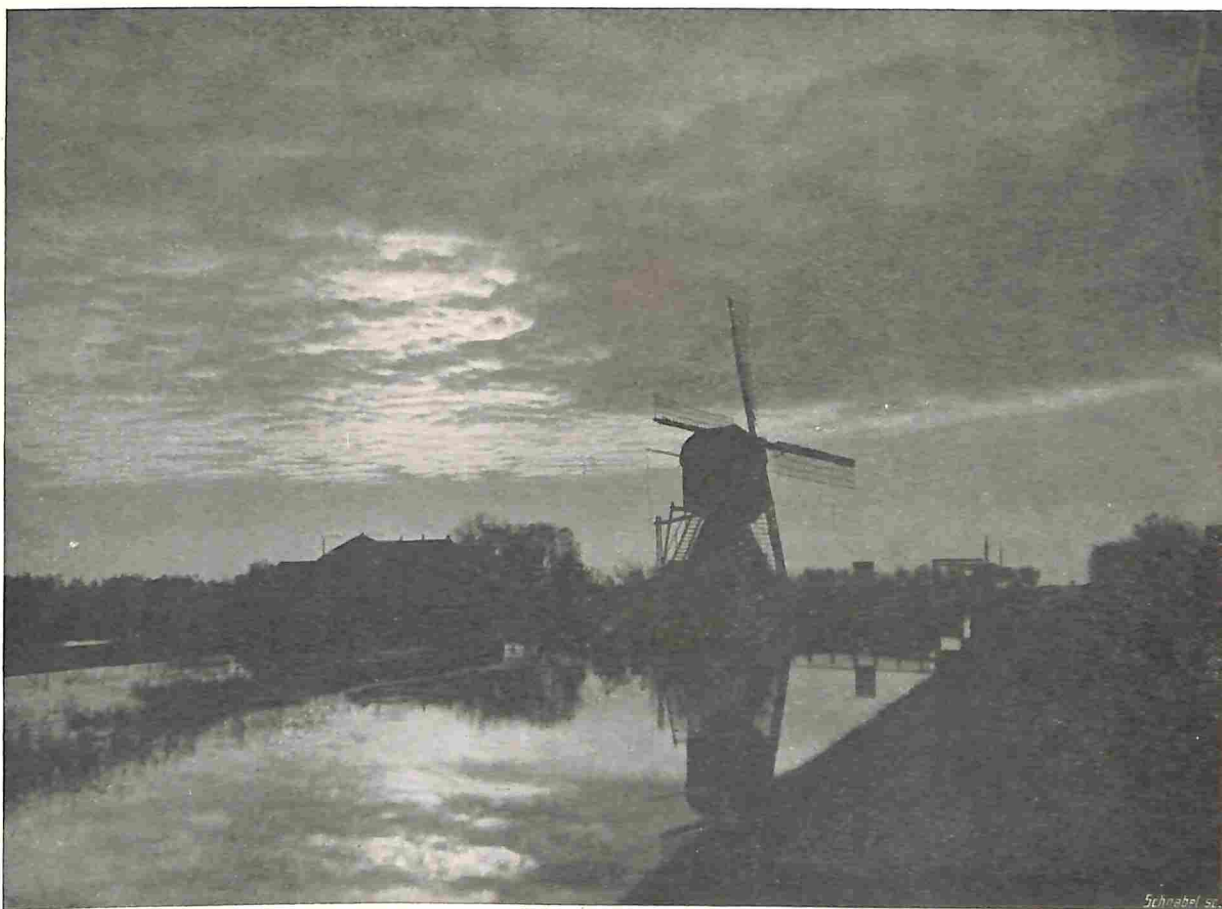
— De priester! De priester!

En zij vluchtten door de andere deur naar de bosschen.

In het Oosten begon de hemel te kleuren; de dag stond op het punt aan te breken; en Kwairyo wist dat de macht der booze geesten beperkt was tot de uren der duisternis. Hij keek naar het hoofd, hangend aan zijn mouw, — het gezicht bekleet met bloed en schuim en leem; en hij lachte luid, terwijl hij dacht:

— Wat een miyagé 4) — het hoofd van een boozen geest!

4) Een geschenk gegeven aan vrienden of het huisgezin na terugkeer van een verre reis. Gewoonlijk bestaat de miyagé uit iets, voortgebracht in de streek waarheen de reis werd gemaakt: dit is de pointe van Kwairyo's scherts.

WIPMOLEN BIJ ZONSONDERGANG.

en Willem van Merwyck, heer te Kessel, aan Hendrik van Deursdaal, gehuwd met Ermgarde van Holthuyzen, wier dochter Anne Marie van D. (geb. 5 Sept. 1652, overl. 5 Febr. 1724) het erfde. Zij was in 1678 gehuwd met kapitein Anselmus Everheid of de Everhard. Als weduwe verkocht zij, met toestemming harer kinderen, 6 Maart 1718, het huis de Spicker met zijn vijvers („wijers”), moeshof, boomgaard, den voorhof met zijn grachten, brouwgetouw (brouw-gereedschappen), alle landerijen, zoo akkerland als bosschen, turfbroeken en beemden, alsmede den hof (hoeve) genaamd Mout-hagen enz. aan de echtgenooten Martinus Helmans en Anna Maria Langle van Roermond voor 3500 daalders. Reeds in 1725 verkochten deze het goed aan baron Heereman van Suydwiijk(1), Hagenstein, Oudengein, Veen en Lisse (dit laatste hadden de Heereman's van de familie van Scherpenzeel en deze van de De Waal van Vronesteyn's geërfd).

Op een klacht van de vrouwe van Hillenraad, wegens het aanspraak maken op de vrije jacht in de heerlijkheid Swalmen en Asselt, besliste het hof van 't Oostenrijksche Overkwartier van Gelder te Roermond, dat het jachtrecht van den eigenaar van het Spick zich tot het Swalmensche bosch bepaalde.

Een dochter van baron Heereman was gehuwd met Karel, Frederik Jozef baron de Keverberg d'Aldengoor. In 1650 is er sprake van „seecken Wijnhoff gencemp den hof op gen Spick, in 1726 „van den bouwhoff het Spick offte Spicker.” In laatstgenoemd jaar was het goed met een toren en dubbele grachten voorzien, de voorhof en tuinen waren toen afgezonderd door een ophaalbrug.

Er was ook een slotkapei, immers 22 April 1700 werd vergunning verleend om in de huiskapel den dienst te celebreren.

Van de oude grachten zijn nog de sporen over en ook het torentje (dakrijder) wijst nog op de oude deftigheid.

(Publications.... du Limburg dl. VIII).

A. J. A. FLAMENT.

1) Vandaar zal wel de naam van Suidtwyck's Spick afkomstig zijn, thans wel aan het huis gegeven.

VASTENAVOND-PRET.

DE gewoonte, op bepaalde tijden, te vasten, is overoud. Algemeen verbreid is het geloof dat beperking in spijs en drank den goden welgevallig is. Zoowel bij de Heidenen als bij de Israëlieten en ook bij de Christenen was en is het vasten in zwang. Bij laatstgenoemden, voor zoover de Roomsche Katholieken betreft, wordt niet het minst de zoogenaamde Veertigdaagsche Vasten in eere gehouden, in verband met het in Mattheüs IV verhaalde omtrent Jezus' afzondering gedurende een gelijk aantal dagen. Van lieverlede ontstond, bij wijze van vergoeding voor de ontbering, welke men zich gedurende zoo lang een tijd had te getroosten, de Vastenavond-viering, welke niet onwaarschijnlijk een overblijfsel is van een oud Heidensch lentefeest, ter ere van de herlevende Natuur. De Zondag, Maandag en Dinsdag — de laatste als „vette Dinsdag of „Mardi gras aangeduid — onderscheidden zich dan ook van ouds door allerlei luidruchtige pret, welke haar toppunt bereikte in het Carnaval. Brengen sommigen dit woord in verband met het oude kerklatijn, waarin „carnem levare” vleesch wegnemen beduidt of met het Toskaansche „carne vale, d. i. vaarwel vleesch, beter zal het waarschijnlijk zijn, met Vürtheim e. a., carnaval te verklaren als overblijfsel van den in onbruik geraakten „carrus navalis der Middeleeuwen, — welke het glanspunt van den optocht vormde en in oorsprong niet vreemd zal zijn aan den ouden Zonnewagen — bemand met grillig uitgedoste, potsen makende gezellen. Hij werd op Vastenavond rondgevoerd door de lieden van het „ghilde van die blauwe scute”. Hoewel de geestelijkheid deze heidensche vertooning als „diaboli ludibrium” bestempelde en met kracht trachtte tegen te gaan en ook de wereldlijke overheid er niet bijster op gesteld was, kwam het toch voor dat eenig stedelijk bestuur, zooals dat van Nijmegen, ten einde het op pret beluste volk eenigermate in zijn eischen tegemoet te komen, in 1550 een gift schonk aan de „scipgezellen, die metter blauwen scute omvoeren”. In „De Oude Tijd”, jrg. 1870, komt een afbeelding voor van een Narreschip, hetwelk ons laat zien hoever de dwaasheid der pretmakers ging. En, immers, zoo waar als Paschen, gelijk het in den volksmond heet, een „eierbek” is, evenzeer bleek altijd weer de tweede regel van het bekende rijmpje waarheid te bevatten, volgens welken Vastenavond een „gek” is.

De Vastenavond-vuren, rond welke men zingend danste en de Vastenavond-worst, welke men gulzig verorberde, deden alom van zich spreken evenals de Vastenavond-koeken, terwijl karakteristiek van al dat gesmul de Limburgsche uitdrukking getuigt „het zoo druk hebben als de pan op Vastenavond”.

HET HUIS DE SPICKER ONDER SWALMEN.

Maar het glanspunt van het feest was de Maskerade, de vermomming van jong en oud, hoe zotter hoe liever uitgedost, een gebruik dat zeker niet geheel vreemd is aan het oude Romeinsche Narrenfeest, hetwelk wij trouwens in het Hul of Holi der Indiërs terugvinden en aldaar gebruikelijk is bij de viering van het lentefeest waarbij zelfs onze Aprilgrappen en Aprilgekken niet ontbreken. In het Zuiden van ons land wist men voorheen zoo goed als elders wat Vastenavond-pret is. De Oeteldonksche Club te s-Hertogenbosch mocht zich niet het minst in een goede reputatie verheugen. De door haar leden georganiseerde optochten waren vaak even schitterend als kluchtig, van welk laatste o.a. de praalwagen getuigen kon, waarop de beroemde Cullinan diamant prijkte, „gevonden in Oeteldonk's Moerassen en op verzoek van Prins Carnavallo geslepen in den vorm van een selderijknoel”.

Maar, het is nu met de pret gedaan! Heeft, om redenen van zuinigheid en hygiëne, de prefect van Parijs het werpen van confetti op Vastenavond verboden en de serpentines in den ban gedaan, verder ging, voor eenige jaren, het gemeentebestuur van Den Bosch en andere plaatsen in het Zuiden, door het Carnaval af te schaffen. Intusschen heeft de Raad van Elf der Oeteldonksche Club het er dit jaar op gewaagd althans voor gecostumeerde optochten verlof te vragen, welk verzoek in zooverre met succes bekroond werd dat dergelijke volksfeesten toegestaan zijn, mits de maskers achterwege blijven. In Breda trachtte een comité tot behoud van het openbare Bredasche Carnaval de oude feestviering weer ingevoerd te krijgen, doch stuitte daarbij op het verzet van den Raad, welke besloot dat niemand zich op straat gemaskerd mocht vertoonen en evenmin publieke gemaskerde bals mochten worden gehouden. De vroede vaders zullen zeker gegronde redenen voor hun besluit hebben; 't ging ook vaak wel wat al te luidruchtig toe en het masker werkte nu juist niet kalmeerend!

En, evenwel, met het Carnaval is weer een stukje volksleven heengegaan, een van die oude volksgebruiken, welke hun schaduwzijde lieten zien zoodra zij in misbruiken ontvaardden. Het is nu in het Zuiden met de „Joie de la Rue” gedaan . . . „zoo gaat het, helaas, met d'aardsche dingen!”, zou onze Van Lennep gezegd hebben.

F. W. DRIJVER.

De Dagbladen berichten ons dat o.a. Zondagavond zich te Breda drommen gemaskerden, onder wie velen, die van elders kwamen, vertoonden in de gang van „Concordia”, waar een gemaskerd bal werd gegeven, met gevolg dat het Bestuur geverbodiseerd werd, waarna in de zaal het gewraakte feest, gezelliger en joliger dan ooit, gevierd werd.

D.

Drukfoutenduivel.

Zoo'n onnoozele, kleine komma kan heel wat teweeg brengen. „The American Printer” vertelt hoe een enkele komma, welke te veel stond op een ongewenschte plaats, aan het gouvernement der Vereenigde Staten twee millioen dollars gekost heeft.

De tariefwet nl., waarin die zettfout ongecorrigeerd bleef, bepaalde dat „foreign fruit plants, etc.” vrij van rechten ingevoerd konden worden. Het doel van dezen maatregel was de cultuur van eerste klas vruchtboomen en wijndruiven in eigen land aan te moedigen en te beschermen. In de gepubliceerde wet kwam echter „foreign fruit, plants, etc.” te staan, met het gevolg dat sinaasappelen, citroenen, druiven, bananen, enz. geruimen tijd vrij van rechten ingevoerd konden worden, wat een belangrijk verlies voor den fiscus beteekende en het beoogde doel deed missen,

G.

DE VERLICHTING VAN AMSTERDAM'S OUDEN ZEEWEG.

WAT was de tocht voor zeeschepen met bestemming naar Amsterdam vroeger veel moeilijker en gevaarlijker dan thans! Booten, in IJmuiden aangekomen, hebben in het bijna rechte Noordzee-kanaal, welks oevers na zonsondergang door electrische lichtjes zijn aangewezen, al heel weinig gevaren meer voor den boeg. Hoeveel anders was dit in vroeger eeuwen; van het Vlie of het Texelsche gat moest nog de veel zeemanschap vereischende tocht over de Zuiderzee worden afgelegd, de Zuiderzee, die de gevaren welke haar ondiepten brachten, vereenigde met die van een vaak heftige onstuimigheid. En deze moeitevolle zeeweg moest worden afgelegd door schepen die notedoppen zijn vergeleken bij de kasteelen, welke thans de oceanen bevaren!

Geen wonder dat er den ouden zeesteden, Medemblik, Enkhuizen, Hoorn en — last not least — Amsterdam, veel aan gelegen was, den zeelieden den te nemen koers zoo duidelijk mogelijk aan te geven en de droogten aan te wijzen. Daarvoor dienden in de eerste plaats de zeetonnen. Die op de Hollandsche kust werden onderhouden door Enkhuizen, dat het zoogenaamde „recht der paalkiste” had, volgens hetwelk de Haringstad van alle schepen een „vuur- en paalgeld” heffen mocht, tot onderhoud der tonnen en bakens. Oorspronkelijk had Amsterdam dit recht, bekrachtigd ten jare 1452 bij handvest van Filips van Bourgondië, doch prins Willem I schonk het in 1573 aan Enkhuizen, uit dankbaarheid dat het „zijn vrijen hals het Spaansche jock ontrukte” en ter bestraffing van de stad aan de Amstel en het IJ, die nog steeds de Spaansche zijde hield 1). Toen Amsterdam in 1578 de Staatsche zijde had gekozen, wenschte het zijn oude recht te herkrijgen, maar de tegenstand der Enkhuizenaren en een voor Enkhuizen gunstige beslissing der Staten verhinderden dit. Slechts wist het ten slotte te verkrijgen, dat het de vuurbakens onderhouden zou, terwijl Enkhuizen voor 't leggen en onderhouden der zeetonnen en zeebakens zou blijven zorgen; elk der twee steden ontving hiervoor haar aandeel in 't vuur- en bakenrecht. Tot 1809 bleef Enkhuizen in 't bezit van het paalkist-recht; na de inlijving bij Frankrijk werd het de stad ontnomen, maar in 1813 kreeg zij het terug en zij behield het tot 1836, toen het aan het Rijk overging.

Daarnaast was behoefte aan vuurtorens. De eerste werd opgericht op het eiland Urk en wel in het jaar 1617, onder leiding van Gerrit Jacob Witsen, burgemeester van Amsterdam; deze toren is later, toen de zee hem bedenkelijk begon te naderen, meer binnenwaarts geplaatst, op 't hoogste gedeelte van het eiland, dat bijna tien meter boven de zee ligt.

In 1700 werden onder leiding van Nicolaas Witsen, Amsterdams burgemeester, drie nieuwe vuurtorens opgericht, één aan het einde van den polder IJdoorn, gelegen buitendijks bij Durgerdam, één op de oostkust van Marken, en één ten noorden van Enkhuizen, bij den z.g.n. Gelderschen hoek, ook wel de Ven genaamd.

De eerstgenoemde vuurtoren, die bij Durgerdam, bestaat niet meer; op zijn plaats bevindt zich thans een fort der stelling Amsterdam, het „Vuurtoren-eiland”, en niet ver van daar verrijst de nieuwe vuurtoren. Van den ouden vuurtoren is bekend, dat het een hoog vierkant steenen gebouw was, waarboven zich de „vuurpan” bevond, waarin het geheele jaar een vuur van kolen gestookt werd; dit vuur werd een uur na zonsondergang aangemaakt en een uur voor zonopgang uitgedoofd. Daar de polder IJdoorn een groot gedeelte van het jaar onder water stond, ging men naar den toren over een lange houten brug, door palen ondersteund. Boven den ingang van het gebouw bevond zich, naar de heer M. Calkoen, burgemeester van Ransdorp, ons mededeelde, een marmeren steen, waarin gebeiteld stond dat Jan Witsen Lambrechtsz. den 3en Juni 1700 den eersten steen had gelegd 2). Oudere bewoners van Durgerdam hebben dezen vuurtoren nog gekend; hij zal dus eenige tientallen jaren geleden ten behoeve van het fort zijn afgebroken.

Ook de vuurtoren op Marken is afgebroken; ter zelfder plaatse werd in 1839 de ronde nog bestaande toren opgericht, welk feit aan de vergetelheid is ontrukkt door een opschrift, gebeiteld in een vierkanten hardsteenen plaat, dat vermeldt: „Tijdens de regeering van Willem I, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje Nassau, Groot Hertog van Luxemburg enz. enz., is deze toren onder het bestuur van den vice-Admiraal Jonkh. Anth. Corn. Twent, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, Inspecteur-

Genl. over het Loodswezen enz. herbouwd en een catadioptriek licht daarop gezet en de eerste steen gelegd door den Kapt. Luit. ter Zee Herm. Adr. van Karnebeek, Ridder der Militaire Willemsorde, tijdelijk Onder-Insp. over het Loodswezen enz. te Amsterdam, op den 20 Juni 1839 en het licht voor het eerst ontstoken op den 14 November van het zelfde jaar”. Aan de andere zijde van den toren werd de steen gemetseld, die zich ongetwijfeld boven den ingang van den ouden vuurtoren heeft bevonden. Onze afbeelding op blz. 95 (beneden) geeft hem niet onduidelijk te zien. Het is een ovaalvormig steenen schild, omringd door dolfijnen, pijlbundels en de wapens van Holland en die van de burgemeesters der vier zeesteden. Op het schild staat:

D. Ed. Gr. Md. Heeren Staten
van
Holland en Westfriesland
hebben door de Heeren
Nicolaes Witsen
Willm Crap
Gerard Moeskoker
en
Nicolaes Brouwer
burgemeesteren der steden
Amsterdam, Hoorn, Enkhuizen
en
Medemblik
gedaan oprechten dit baken
als Coms tot de Pilotage
A° MDCC.

En daaronder: „En wierde de Eerste Steenen gelegd door Nicolaes Witsen Lambertszoon den derden Juny deszelven jaers”. Dat is dus op denzelfden dag als de eerste steenlegging van den toren bij Durgerdam.

De derde vuurtoren, bij de Ven of den Gelderschen hoek, ten noorden van Enkhuizen, is nog in zijn oude gedaante bewaard gebleven — al is zijn licht natuurlijk gemoderniseerd; denzelfden vorm zullen vermoedelijk de twee andere hebben gehad; misschien zijn deze er wel tot in onderdeelen aan gelijk geweest.

Zeker is, dat de steen boven den ingang, hiernaast afgebeeld, weinig of niet verschilt van dien in den toren op Marken. Slechts lezen we hier onder het schild met de namen der vier burgemeesters: „En wierde de Eerste Steenen gelegd door Johan Duijvens, Cornelis François Duijvens, Dirck de Vries en Frederik Verbrugge op den eersten Juli des zelven jaers”. Met den bouw van dezen toren is dus bijna vier weken later een aanvang gemaakt.

Een handtekening in den rechter benedenhoek vertelt, dat M. Musscher den steen heeft gehouwen; de naam van den ontwerper, links beneden aangebracht, is niet goed te lezen.

In „Buiten” van 8 Sept. 1917 hebben wij melding gemaakt van het plan om door den Immenhornschen polder ten noorden van Enkhuizen de toegang tot de havens der stad te graven, die door toenemende verzanding steeds moeilijker te bereiken waren; wij kunnen thans mededeelen, dat dit plan van 1720 dagteekent. Het kanaal zou bij den vuurtoren aan de Ven in diep vaarwater uitmonden, zooals ook de bij dit artikel opgenomen prent te zien gaf, en de toren zou dan

dubbele diensten bewijzen. Het is den vuurtoren echter niet gegeven geweest, den toegang tot de havens van een weder bloeiend Enkhuizen te verlichten: de fut was er uit en 't plan is nooit voltoerd.

* * *

Zoo herinnert deze vuurtoren, meer nog dan de andere, aan den tragischen achteruitgang van de eens gevreesde mededingster van Amsterdam, en, évenals de andere, aan de veranderde beteekenis van de Zuiderzee voor onze scheepvaart; de wateren, waarop eens koene ontdekkingsreizigers en trotsche Oostindiëvaarders voeren, worden thans nog slechts gebruikt door vreedzame binnenschepen....

A. L.

1) Officieel werden deze handvest-brieven gegeven namens Filips, koning van Spanje, en namens den Prins van Oranje, toenmaals Hoogst deszelfs Stadhouder, als een belooning voor de goede trouwe en vele diensten, welke Enkhuizen bij voortduring bewezen had aan den Koning (sic!) en aan den lande!

2) Wij vermoeden dat boven dezen steen ook nog de namen en wapens der burgemeesters van Amsterdam, Hoorn, Enkhuizen en Medemblik hebben geprikt, evenals bij de twee andere vuurtorens.

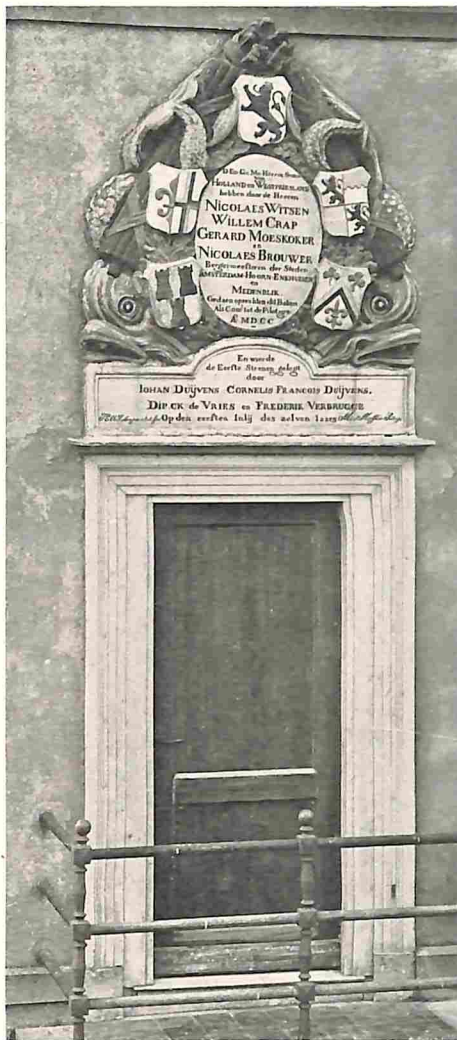

Foto C. Steenbergh.
DE GEDENKSTEEN BOVEN DEN
INGANG VAN DEN VUURTOREN
AAN DE VEN BENOORDEN
ENKUIZEN.

WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR

door F. St. MARS.

Vertaald door S. J. Barentz—Schönberg.

I.

DE MEESTER VAN DEN TOESTAND.

(Slot).

ZOO kwam het dat wat van dien vos wegliep, volstrekt geen prettig gezicht was. Het kroop weg uit den strijd met uit den bek hangende tong en slependen staart. Het gezicht en de rug waren vol vuurroode strepen; en rood was ook het spoor dat hij achterliet en dat heel de wildernis begreep. Als de andere kraai niet was gevlucht en zoo een vossen-versterking had aangebracht, wie weet wat er dan met dien vos gebeurd zou zijn. Zij, die de wildernis kennen, weten ook dat alles daarin mogelijk is.

De vrouwelijke askraai was genoeg bijgekomen om haar beenen te gebruiken, ofschoon niet haar vleugels, en haar mannetje leidde haar naar de bescherming van een geknotten boom en een dwergboschje. Hij keerde zich om en bekeek Krar met kwaad-aardigen, gespannen blik. Er was niets van dankbaarheid in dien blik, zelfs al dacht hij aan de schijnbare goedhartigheid van den bonten kraai, die hun te hulp was gekomen — wat ik betwijfel.

Samen — ineengedoken op een tak van den boomstomp buiten den wind — keken de twee naar Krar, die voedsel zocht. Zij wisten niet dat hij dit deed terwille van de wijfjeskraai, en een hunner kon het ook niet schelen. Zij zagen hem zweven en neerstrijken boven den gestranden walvisch, een reusachtige, kolossale hijgende massa, gehuld in een wolk van rose schuim, verlicht door de ondergaande zon.

Die walvisch was zeventig voet lang en woog verscheiden ton, en het is onzeker of wind of domheid de schuld was van zijn stranden. Eens zagen zij de reusachtige horizontale uiteinden van zijn staart, — die de zijden van een stoomboot konden in elkaar drukken zooals een man een bordpapier doos verplettert, — met een donderenden slag neervallen op een duim afstand van de plek, waar de oude Krar op het oogenblik neerstreek. De heele grond scheen te trillen bij dien slag; doch Krar vloekte slechts en sprong een meter verder buiten zijn bereik.

De volgende minuut trof hem bijna een even plotselinge dood aan het andere einde van het dier, toen hij, vertrouwend op de stilheid van dit gedeelte, op kleinen afstand van een van de spuitgaten neerstreek. De waterstraal, die opschoot was onverwacht en verbazend. Hij leek op de werking van een natuurlijke geijser, en schoot een waterachtige zuil meer dan tien voet hoog. Krar viel achterover van de glibberige helling. Het was het eenige, dat hij kon doen, daar hij geen zin had op woeste wijze de lucht in gelslingerend te worden.

Haastig verliet hij die levende aardbeving. Hij zou er wel mee afrekenen — later. Als die walvisch geleerd had hoe dom het was hoog en droog op het strand te zitten, zou Krar, wanneer de reusachtige zeventigvoeter tenminste niet zoo gelukkig was weer in zijn zee terecht te komen, hem wel te pakken nemen. Voor het oogenblik echter maakte Krar dat hij weg kwam en zocht een minder lastig slachtoffer, maar ten slotte kwam hij in de vallende duisternis terug zonder iets.

Hij sliep dien nacht — en vele nachten daarna — naast de andere kraaien op den boom. Hij sliep met een oog open, ik vermoed opdat zijn buurman, de mannetjesaskraai, hem niet, wanneer hij in het duister wakker werd, zou doodden. Hij had gezien hoe het oog van dien vogel hem eens of twee keer aankeek, en er was moord in die oogen, als ooit de oogen van een kraai de waarheid konden spreken. Ziende dat, ofschoon Krar zich aan die kraaien had gehecht, de kraaien op geen enkele wijze op hem gesteld waren, had hij werkelijk geen oorzaak zich te laten verrassen. Een minder groote vrijbuiters zou zich allicht gedrukt gevoelen onder dergelijke omstandigheden, maar Krars groote geest steeg op tot alle hoogten; de humor, die hem geholpen had in honderd gevechten, ontbrak hem ook nu niet.

's Morgens zat hij met heldere, fonkelende oogen te kijken naar den gebroken, schuimenden waterrand. Het was thans vloed, en de wind was niet gaan liggen. Hij had ondervonden dat de oceaan bij dergelijke gelegenheden milde giften opwierp. En het zou goed zijn, als dit nu weer gebeurde. Anders zou, dat wist hij, de wijfjeskraai stellig van honger sterven.

Het groote contrast tusschen een vlekkeloos witte borst en zwarte vleugels schitterde voor de oogen van den ouden roover.

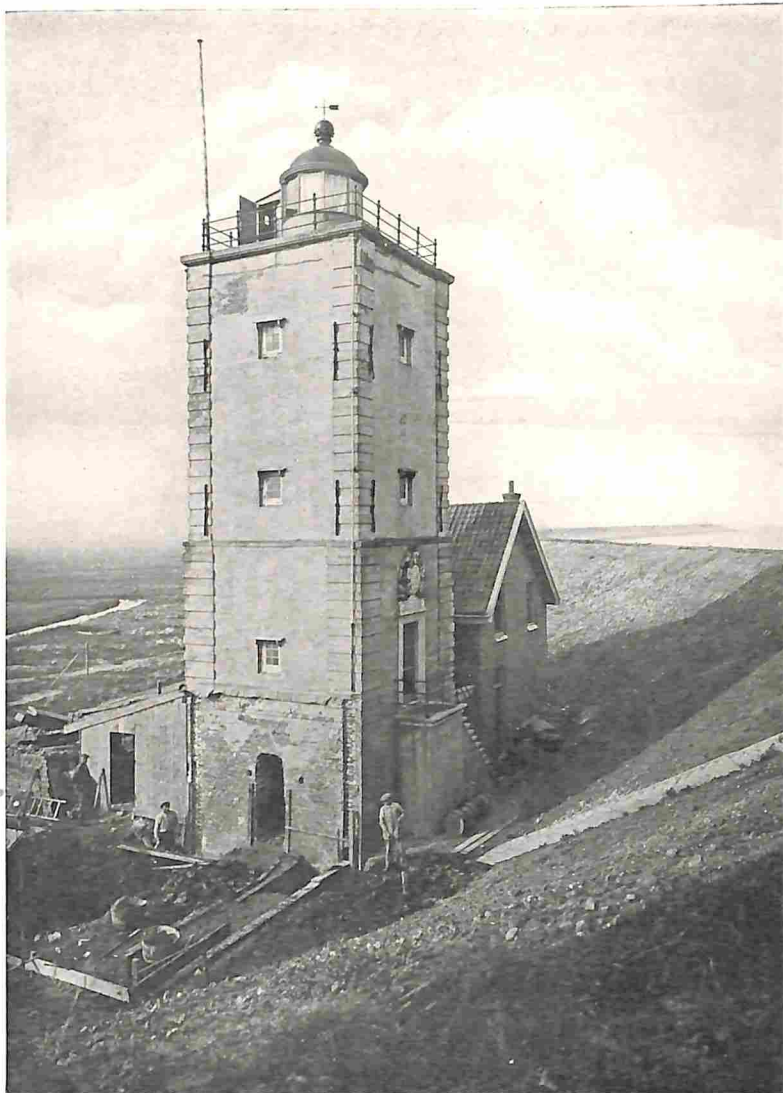

Foto C. Steenbergh.

DE VUURTOREN AAN DE VEN OF GELDERSCHEN
HOEK BENOORDEN ENKHUIZEN.

— Krar-krar-krar-krar, zei hij en vloog hoopvol op tegen den huilenden wind in om dit wit-en-zwarte voorwerp nader te onderzoeken.

Het leefde, het bewoog zich, het scheen goed eetbaar, en met een beetje geluk zou het gedood kunnen worden, dacht Krar, terwijl hij een ineengedrongen, dom uitzienenden vogel, zonder noemenswaardigen staart en een verwonderlijken snavel bekeek. Die snavel leek op dien van een papegaai, een driehoek, lijkend op een neus en bespottelijk. Heel bespottelijk zag dit korte en dikke dier eruit, maar volstrekt niet meelijwekkend. Krar zag hoe een woest starend oog hem over den snavel heen aankeek; hoorde dierlijke geluiden — diep, hol, en gemeen — grommend uit dien snavel komen, en deze feiten maakten hem ongerust. Het was een papegaaiduiker,

DE VERLICHTING VAN AMSTERDAM'S OUDEN ZEEWEG.
DE VUURTOREN OP MARKEN.

die naar land was gejaagd door den storm — zonder dat dit hem eenig genoeg deed. De papegaaiduiker, u weet het misschien of misschien niet, is een duiker, een visscher, een vogel, uit het diepe water, niet gewend te landen — een gestalte, alleen bij den zeeman bekend.

Krar wist het niet en het kon hem ook niet schelen. Met een 'wild „Kurra” sprong Krar toe.

Nu was de lengte van dien papegaaiduiker twaalf duim en Krar kon bogen op eenentwintig en een halven duim van snavel tot staart, want hij was een reus. Niettemin sprong Krar na drieënveertig seconden van beslist treffende redeneering, weer weg. Zijn eerbied voor dien papegaaiduiker was intusschen zeer gestegen. En de papegaaiduiker zat op zijn staart — tenminste, daar zijn pooten kort waren en ver naar achter geplaatst, leek het zoo — evenals te voren.

Krar bleef staan en keek naar de verspreide veeren — zijn veeren — alsof hij ze telde. Toen krabde hij zijn zwarten kop, dacht na en verhef zijn stem om den aaskraai te roepen.

Maar de aaskraai moest er niets van hebben. Hij bleef zitten en keek met zijn wreede, zwarte oogen naar hetgeen Krar deed. Misschien hoopte hij dat de papegaaiduiker de zaak tot een einde zou brengen. De papegaaiduiker deed er werkelijk zijn best voor.

Gevloekt met een temperament, dat altijd uit den band wilde springen, trachtte hij zijn overwinning te bereiken. Hij werd de aanvaller. Hij rende half, fladderde half op Krar toe, het natte zand dat hij kende, verlatend, en hulpeloos op zijn snavel vallend in de sneeuw, die hij niet kende.

Krar was niet iemand om een gelegenheid ongebruikt te laten. Hij handelde bliksemsnel, en bliksemsnel had hij den ander onder. Zelfs toen, als hij maar vier seconden had gehad, zou de papegaaiduiker zich op zijn rug gewenteld hebben en een papegaaiduiker op deze wijze is niet ieders portuur. Maar de vier seconden werden hem niet gegeven en dus werd het levenslicht van den papegaaiduiker in een wild gevecht uitgeblazen.

Toen voegde zich eerst de wijfjeskraai en later het mannetje — omdat hij voor zichzelf geen prooi kon vinden — bij Krar om te smullen. En vier uur later kon de zwarte dame weer vliegen.

Zij hadden toen kunnen vertrekken. De mannetjeskraai uitte het verlangen om weg te gaan in ieder gebaar. De dame echter verkoos te blijven. Lange uren van de diepste stilte, verbroken door krampgetrekkingen van reusachtig gespartel, bewezen dat men elk uur kon verwachten dat de walvisch zou sterven, en er zou een feestmaal liggen, een gulzig verblinden voor vele weken. Misschien was het Krar, die haar daarop wees. Ik weet het niet.

Het was in den ochtend van den tweeden dag na het gevecht met den papegaaiduiker, juist in het koudste en donkerste uur voor het aanbreken van den dag, dat de mannetjesaaskraai zijn waren aard toonde.

Het leven was dien avond uit den walvisch geweken in een monsterachtig schokkende krampgetrekking. De drie kraaien, de zwarte en de eene zwarte-witte — sliepen als gewoonlijk in een rij op hun tak. De wind was gaan liggen, en een fijne, regelmatige, stille sluier van sneeuw viel.

Plotseling ontwaakte Krar tot de dingen dezer wereld door het geluid van klepperende vleugels en een slag op zijn kop, die klonk als een doodsklok en die hem hals over kop van den tak sloeg. Evenals alle in het wild levende schepsels, was hij onmiddellijk en geheel wakker. Nog voor hij den grond bereikte, had hij zijn zelfbeheersching herkregen, bliksemsnel, en hij schoot weg in de duistere, met een lijkkleed bedekte wereld. Zoo vlug was de daad, zoo bliksemsnel was zijn bijkomen, zoo haastig de aftocht, dat de mannetjesaaskraai, die den aanval had gedaan, zijn kans miste. Hij kreeg nooit weer een andere. Zij, die de snavels gekruist hadden met den ouden Krar, den Deen, konden, als ze veel geluk hadden, één kans krijgen; zij stierven meestal pijnlijk en snel vóór de tweede kwam.

Tegen het opkomen der zon keerde Krar in een bleek robijnrood licht, stil vliegend en alleen langs het strand terug. Hij streek neer op de opstaande zijde van den vleeschberg, die den dooden walvisch voorstelde; een vreemde en spookachtige rooversgestalte, tronend op het reusachtige karkas, duidelijk afgeteekend tegen het oog van de gloedroode opgaande zon. Hij keerde zich half om, en zich voorover buigend en half zijn vleugels openend, uitte hij een zachte, plompe, maar toch vleierende kreet:

— Burr, burr, burr!

En op dit oogenblik steeg het brullen der zee, nu ver buiten, een octaaf en, alsof zoowel de kreet als de zeestem een signaal was geweest, draaide de wind plotseling naar het zuid-westen en de groote dooi begon. Het was het keeren van het jaar zoowel als van het getij.

Weer kwam dat diepe, welluidende: „Burr, burr, burr!”, de liefderoep van den bonten kraai, dat alleen maar gehoord wordt vóór het nestelen, in de jeugd van het jaar.

De wijfjesaaskraai keerde zich geheel om op haar tak. Zij wierp een blik op Krar, ouden Krar, den Deen, recht overeind, flink, kranig en geheel meester van den toestand, vlekkeloos in wit en zwart, bezitter van het eenige voedsel binnen het bereik tot het eind van den dooi, die misschien nog een week zou duren. Zij keerde zich naar haar mannetje. Zou hij de uitdaging aannemen — de spottende, onbeschaamde uitdaging — of zou hij het overvloedige feestmaal overlaten aan den kampioen van een ander soort?

Hij zat heel stil te staren en zei geen woord. Hij leek dikker dan Krar, steviger gebouwd, maar hij had niet de magere, harde, goed getrainde gestalte; zijn snavel was niet zoo moorddadig, zijn lengte twee duim minder, en wie wist hoeveel sluwheid, hoeveel doelbewuste vasthoudendheid, hoeveel stoere moed er lag achter die scherpe, humoristische, schitterende oogen van Krar?

Toen gebeurde er iets vreemds. Met een vreemden kreet en een snel klepperen van haar zwarte vleugels wierp de wijfjeskraai zich in de lucht en haastte zich met vlugge slagen naar Krar. Zij viel meer dan zij neerstreek op de reusachtige, glibberige helling van den

kant van den walvisch, die hun gedurende de strenge week, die volgde, een groot feestmaal zou verschaffen. Zij vielen hurkte neer in de schaduw van Krars sombere, klepperende vlerken, terwijl die vrijbuiters oprees om zijn half razenden mededinger tegemoet te gaan.

Maar dat was niet nodig. De mannetjesaaskraai draaide slechts eens over hen heen, en toen, terwijl Krar op hem toesnelde, vluchtte hij blindelings over het stijgende en dalende landschap, de eenzaamheid en de verlatenheid van de verblindend witte omgeving.

De twee, zittend op den dooden leviathan, zagen den lafaard vertrekken; zij hoorden zijn krassend: „Caar, caar, caar!” wegsterven in de verte en zagen hem verminderen van een vogel tot een stip, en van een stip tot een punt, en van een punt tot niets.

Hij keerde nooit terug.

* * *

Vroeg in dien zomer, toen de heele wereld groen en frisch en heerlijk was, had men in een wild en eenzaam dal vijf jonge kraaien, trotsch op hun eerste spiksplinternieuwe veeren, kunnen zien zitten op een grooten stapel opeengehoopte twijgen op de helling van een rots, die dienst had gedaan als hun woning. Het

waren geen gewone jonge kraaien, want hoewel in alle andere dingen zoo zwart als de nacht, droeg elk op den nek een zuiver witte, schitterende vlek.

Op het nest zelf, haar kop gezellig tusschen haar schouders gedoken, zat hun moeder, de wijfjesaaskraai. Zij keek omhoog naar de plek, waar op een enkele uitstekende rotspunt zat, vlekkeloos als altijd in helder wit en zwart, nog steeds volmaakt meester van den toestand, oude Krar, de Deen.

PAUSHUIZE TE UTRECHT.

Het uitwendig zoo merkwaardige en opvallende gebouw op den hoek van de Kromme Nieuwe gracht en den Pausdam te Utrecht, hierboven afgebeeld, is in 1517 gesticht door den provoost van St. Salvator, Adriaan Florisz. Boeyens, den lateren paus Adriaan VI.

In dit huis, thans woning van den Commissaris der Koningin in Utrecht, hebben in 1807 Hortense de Beauharnais en wat later haar man, koning Lodewijk Napoleon, verblijf gehouden. In 1810 was het de zetel van Napoleon's gevreesden gouverneur Oudinot.

In den gevel prijkt een Christus-beeld. Zijn wij wel ingelicht, dan is het oorspronkelijk beeld door het Rijk geroofd en in deszelfs Museum opgeborgen; Paushuize moet zich sindsdien met een copie vergenoegen.

Foto C. Steenbergh.

DE KROMME NIEUWE GRACHT TE UTRECHT MET (LINKS) PAUSHUIZE.